

Nu & Då

FÖR MEDLEMMAR I VÄSTERVÅLA (SOCKEN) HEMBYGDSFÖRENING

ISSN 2004-1934

”För en levande landsbygd med känd historia”

Nr 2. 2022. Årgång 6

Ett årsmöte enligt normal ordning

Den 28 maj var det dags för årsmöte. Efter två års pandemi var det åter möjligt att hålla mötet inomhus i sockenstugan. Tur var väl det, ty det regnade tidvis ordentligt. Styrelseledamöterna valdes om och allt förflöt i gemytlighetens tecken, med samling kring kaffe och hembakat som trevlig avslutning.

Hembygdsgården var i fint skick efter städdagen i maj. En tydlig skylt har kommit upp på Kaplansbodens vägg mot vägen. Därunder en nytillverkad anslagstavla med tydlig information. I sommar står både midsommarfirande och Hembygdens dag på programmet. På onsdagar under sommaren är det öppet hus vilket innebär att det finns många möjligheter att bekanta sig med hembygdsgården.

I detta nummer bland annat en ny bok om Västervålas historia och den första av en serie artiklar om post och poststämplor i Västervåla.

Kalendarium

24 juni kl. 13. Midsommarfirande.

6 juli kl. 13. Invigning av Lillstugan.

6 juli-3 augusti, onsdagar kl. 11-16.

Öppet hus med kaffeservering.

24 juli kl. 11-15. Hembygdens dag.

7 augusti kl. 9.30 Kyrkrodd.

September. Utflykt.

Oktober. Föreläsning.

27 november (första advent). Adventskaffe.

Om du har ett frimärke med den här stämpeln i dina gömmor - var rädd om det! Läs varför på sidorna 4 till 6.

Foto: Vallby friluftsmuseum

Båthus och kyrkbåt

I Vallby friluftsmuseum i Västerås finns ett båthus med en kyrkbåt. Båten kommer från Djupnäs och har stått där sedan 1920-talet. Läs på sidan 8 om en kopia av kyrkbåten och om möjligheter att pröva kyrkbåtsrodd i sommar.

Tack till alla som bidragit till detta nummer. Särskilt tack till Mats Källstig och Johan Ahlén samt till Björn Clasénius för slutredigering. Nästa nummer beräknas komma i september 2022.

Lisbeth Jonsson

Den nya styrelsen samlas till konstituerande möte efter årsmötet. Från vänster: Margareta Lindholm, Michael Lindholm, ordförande Anders Olsson, Per Törnblom, Lars Ramnell, Gerd Seidel och Stefan Olsson. Ej närvarande: Åsa Eriksson.

Utgivare: Västervåla Hembygdsgörelning
Bankgiro: 5619-7783
Websida: www.hembygd.se/v-sterv-la-hembygdsgf-rening

Redaktion:
Lisbeth Jonsson • lisbeth@emmervall.se • 070-2715972.
Ansvarig för text och foto om inte annat anges.

En ny bok om Västervålas historia

Alla med intresse för Västervåla och dess historia har fått en ny guldgruva att ösa ur. Nu har nämligen Hans Philip publicerat *Västervåla socken förr i tiden* på internet: www.vastervåla.nu. Bokens föregångare fanns på den tidigare hemsidan www.gardebo.nu. Där hittade man en lista med "Vålabor förr", det vill säga personer och boställen, bland annat. Det var en skattkista för att leta efter allehanda uppgifter om Västervåla. Den nya publikationen har en sammanhängande text och de tidigare uppgifterna hittar man nu som en bilaga (*Katalog över Västervålabor och boplatser*).

En webb-bok

Att det blev en webb-bok och inte en pappersbok kan vi läsa om i förordet och inledningen. En stor fördel med en webb-bok är att den går att uppdatera. En bieffekt är att man slipper tryckkostnaderna. Den intresserade läsaren har därmed gratis tillgång till boken. För den som så vill, har Hans nu som alternativ till utgiften infogat länkar till stiftelser som stöder forskning om hjärnsjukdomar och cancer.

Innehåll och struktur

Boken har en tydlig struktur. Efter förordet och *Inledning*, finner man: *Förhistorisk tid*, *Historisk tid*, *Ortnamnen*, *Kyrkan*, *Soldater*, *Senare tid* och *Byarna*. Därefter kommer en litteraturlista, ett kapitel med ett antal bilagor och ett med titeln *Om författaren*, sedan *Nyheter*. Från varje kapitel kan man enkelt klicka tillbaka till första sidan. Om man är intresserad av personen bakom verket kan man gärna börja med kapitlet *Om författaren*. Här får vi veta mer om Hans drivkraft till det omfattande arbetet och något om tekniken.

Britt-Marie och Hans Philip, på var sin sida av 2014 avlidne vännen Nils-Olof Wall, även han med stort intresse för socknens historia. Bilden finns i boken. Foto: Mats Källstig.

Urval och källor

Hans har strävat efter att fylla luckor i kunskapen om Västervåla. Vi hittar inte mycket om Engelsbergs bruk, Oljeön, järnvägen eller Strömsholms kanal, eftersom det skrivits mycket om detta tidigare. Han har också beslutat att dra en tidsgräns ungefär vid mitten av 1800-talet.

I texten finns ett antal klickbara *Läs mer* som leder till olika källor. Man behöver inte undra över vad som är belagda fakta och vad som är Hans egna funderingar. Det är en elegant lösning som inte tynger texten på samma sätt som ett vetenskapligt notsystem.

Boken går alldeles utmärkt att läsa som löpande text, från första till sista sidan, men vissa delar har mer karaktären av uppslagsbok. Tydligast är det i kapitlet om *Byarna*. Här kan man fördjupa sig i historien om sin favoritby och till exempel se vilka som ägt olika gårdar över tid. Detta kapitel är tänkt att få kompletteringar. Ett stort plus är bokens alla kartor. Nog hade jag läst att vattnet gick långt upp i våra trakter för länge sedan, men polletten trillade ner på riktigt när jag såg den första kartan, som visar strandlinjen för 11 000 år sedan. Allt är vatten, förutom några öar vid Landsberget, vid Liborget norr om Åmänningen och ett litet skär vid Stora Hoberget, österut.

Västervåla i Sverige och i Europa

Hans har strävat efter att se Västervålas utveckling i ett större sammanhang. Så kan vi i kapitlet *Forntiden* läsa om Helgö i Mälaren, i *Historisk tid* om Västmanalagen och i *Kyrkan* om Beowulf-kvädet. I *Soldater* finns en lista över svenska regenter och krig mellan år 1560 och 1818, där soldater från Västervåla deltog. Själv fastnade jag särskilt för avsnittet om frälsets ägande i Västervåla i kapitlet *Historisk tid*.

Under 1500- och 1600-talen ägdes stora delar av Västervåla socken av adel. År 1576 var till exempel en Måns Knutsson Roos av Hjelmäter ägare till hela området öster om Åmänningen och söder om Märresjöbacken inklusive Wåladal. Det är något förvånande eftersom ättens hemort Hjelmäter ligger i Västergötland, väster om Kinnekulle. Bland andra ägare inom det högre ståndet dyker det även upp en Martin Koch från Liege i Belgien. Han var myntmästare i Avesta.

Frågor kvarstår

Boken innehåller mycket fakta om Västervåla. Man kan fråga sig om det finns något mer att undersöka. Jo, absolut! Det saknas inte frågetecken. Texten är i stora delar i en resonerande stil där Hans väger olika alternativ mot varandra vid frågor som han inte fullt ut fått svaren på. Det lockar läsaren att själv fundera – och kanske forska vidare på egen hand. Då kan man ha stor nytta av *Inledningen*, som innehåller något av en handbok i bygdeforskning, med en beskrivning av och länkar till många användbara källor.

Jag förutspår att många kommer att återvända till denna förnämliga publikation upprepade gånger.

XXXXXXXXXXXXXXXX

Husvagnsresan till Nordkap

När vi träffar Hans en vacker dag i mitten av maj får vi höra om en minnesvärd resa med husvagnen till Nordkap i augusti 2005. Hans och Britt-Marie hade lagt bud på torpet Tyskbo. Just när de en varm sommardag stod på Nordkap fick de veta att deras bud accepterats. Det blev början till ett nytt liv, med upprustning av torpet och så småningom bygge av ett nytt hus strax intill, där de bott sedan dess. Bakgrunden ligger i Hans släkt-historia. På faderns sida går anorna till Tyskland, men på moderns sida finns en koppling till Västervåla. Hans morfars far är den Pipar Hans Hansson, som omtalas i Nu & Då nr 2. 2020. Pipar Hans kom från Leksand, flyttade i slutet av 1800-talet till Ramnäs och köpte på äldre dar Lilla Skommarbo.

Släktforskningsintresse som gått i arv

Hans Philips far var släktforskare. De data han samlat på sig satte Hans samman i ett datorbaserat program. Han lärde sig tidigt programmering. Förmågan att strukturera stora datamängder har varit viktig i arbetet med boken, där 5800 Vålabor och 500 boställen finns med. Programmeringskunskapen kom också väl till pass när han skapade hembygdsföreningens tidigare hemsida. Under ett antal år på 2010-talet var han ordförande i dess styrelse. Under den perioden startade han även Nu & Då.

Innehållet i boken har vuxit fram allt eftersom. Från början fanns ett intresse att ta reda på mer om den egna släkten och det egna torpet. Det ena ledde till det andra.

Halvarsviken/Prästtorpet och Dunshammar

Under arbetets gång har Hans stött på ett par särskilda utmaningar. Hit hör frågan om Halvarsviken och Prästtorpet. Hur kommer det sig att det finns två olika namn? Är det olika namn på samma boställe eller finns det någon annan förklaring? Det här försöker Hans reda ut.

Det är en något snårig historia, men en tydlig slutsats är att det faktiskt funnits två boställen, åtminstone så långt tillbaka som 1625.

En specifik fråga som lämnats obesvarad är namnet Dunshammar. Vad står det för? Han har ställt frågan till ortnamnsforskare och fått litet olika förslag. Det som ligger närmast till hands är att "hammar" har att göra med en smedja. Andra förslag som han fått är att "hammar" kan stå för "stenig backe" eller kan härledas till "kultplats". För att få mer klarhet skulle det vara välkommet med fynd av rester av en smedja eller av en kultplats.

Nya utmaningar

Hans fortsätter med forskningen om Västervålas historia. Den kanske viktigaste anledningen att han valt att publicera sig med en webb-bok är att det går att uppdatera texten. Under rubriken *Nyheter*, kan man redan en månad efter publiceringen läsa om några förändringar och kompletteringar. Det är tydligt att han inte vill avsluta sitt projekt utan fortsätta att bygga på med ny information, till en, som han själv skriver "levande webb-bok". På min fråga om vad han framöver vill fördjupa sig i, får jag dock inget napp. Den nyfikne får vänta och se.

Posten gjorde vår socken synlig

Att intressera sig för frimärken är att intressera sig för mellanmännsliga relationer. Redan en stämpel med ort och datum kan säga en del. Sitter den dessutom på en försändelse och försändelsen har ett innehåll, då går den intresserade betraktaren från att vara frimärkssamlare till att bli hembygdsfilatelist.

Välkommen till en värld full av snirkliga skrivtecken, underliga taxor, hopvikta papperskuvert, ridande postväskor och 70-talsbubbla. Och därutöver 33 månader WESTERVÅLA.

Postgången i äldre tider

Post har förmedlats så länge det funnits människor som behövt meddela sig med varandra. Brev och dokument finns bevarade från urminnes tider och Bergslagen är inget undantag. Från 1300-talet och framåt finns privilegiebrev och kungörelser med mera som skickats på allehanda sätt mellan myndigheter och inom kyrkan. Den så kallade klockareposten utgjorde en skyldighet att förmedla brev inom och utom socknen. Bland annat därigenom kunde privata bolag och enskilda medborgare mot ersättning kommunicera med omgivningen.

Vissa bönder var ålagda att förmedla post och mellan gästgiverierna på landsbygden fanns rutiner för post och godstransport.

År 1636 inrättades Postverket och hela floran av förmedling centraliserades. Mängden skrivna brev var förstas beroende av i vad mån folket var skrivkunnigt. Läskunnigheten var god i Sverige redan på 1700-talet, och med folkskolereformen år

1842 blev det obligatoriskt för varje socken att ge viss grundläggande undervisning till alla barn. Detta skulle få konsekvenser för antalet skrivna brev.

Att skicka brev var tidigt en komplicerad affär. Avsändaren var hänvisad att besöka den på orten ansvarige, som inte sällan höll till på pastorsexpeditionen. Där skulle försändelsen vägas. Man mätte i lod och skålpund. Och så skulle avståndet till mottagaren beräknas. Ju längre bort desto mer i porto. Betalning skedde över disk kontant mot kvitto. Att avgiften betalats noterades utanpå brevet och så skickades brevet vidare för att på vägen bli stämplat på närmast överordnade postkontor. Stämpeln angav namnet på den avsändande orten. Från tidigt 1800-tal innehöll stämpeln även datum. Transport kunde ske ”i postväska” som reds eller bars av gående bud till ångbåt, tåg eller hästdragen diligens.

Frimärken - en genialisk idé

1855 ändrade posten kundservicen radikalt i och med frimärkenas införande. Från England kom denna geniala idé som innebar att portot betalades i förväg och att avsändaren själv såg till att frankeringen blev korrekt. Brevet kunde därmed deponeras oberoende av om postansvarige var i tjänst eller ej. Samtidigt infördes så kallat enhetsporto vilket innebar samma taxa oberoende

av avstånd, inom landet. I en myntreform 1855 hade en skilling banco blivit lika med tre öre, men eftersom det saknades växelmynt i öre-valuta så utgavs de första frimärkena med skilling banco-valörer. Enkelt porto utgjordes av 4 skilling banco för en vikt upp till 1 1/4 lod, motsvarande 16,6 gram.

1858 kom öre-frimärken, och enkelt porto skrevs till 12 öre. Detta var i en tid innan kuvert kommit ut på marknaden, så brev utgjordes helt enkelt av ett pappersark med text och adress som sedan vecks på ett sådant sätt att det gick att försegla med ett lacksigill. Senare reformer ändrade på mynt och vikter till modernare enhetliga sådana.

Hur post befordrades till och från Ängelsberg/Västervåla före frimärkenas införande skall inte avhandlas här, bland annat för att det är svårt att få tag i material. Strömsholms kanal bör haft en del att göra med hanteringen. Den läsare som kan tipsa redaktionen är välkommen.

Praktexemplar av en ovanlig stämpel

Engelsberg får egen poststation

Västervåla tidigare socken hade sedan länge tillhört Norbergs postdistrikt, vilket innebar att utgående post stämplades med Norberg. I Norberg gick det också bra att inhandla frimärken från den första dagen de gavs ut. Viss postföring gick tidigt via gamla Norbergsbanan.

Det skulle dröja till maj 1865 innan Engelsberg fick en egen fast bemannad poststation med frimärksförsäljning, dock ännu utan stämpel med ortens namn. Ingenjör Otto Gabriel Timm var utsedd till föreståndare och stationen var bara öppen under sommarmånaderna. Detta var ett par år innan järnvägsbolaget Stockholm-Västerås-Bergslagens Järnvägar (SWB) bildades. Det skulle tio år senare komma att fullborda järnvägen söderifrån upp till Ängelsberg.

År 1869 levererades stämpel med namnet Engelsberg ingraverat till poststationen. Detta var innan stations-samhället med sin bebyggelse hade börjat etableras, och därför är Engelsbergs-stämplade frimärken och försändelser från 1860-talet och tidigt 1870-tal sällsynta. Själva stämpelstampen i antikva-stil skulle dock komma att behållas till slutet av 1880-talet.

Ännu på 1870-talet var det ju i Västervåla, vid kyrkan, som socknen haft sitt centrum. Där fanns myndigheterna och där fanns rejåla gårdar med gott om folk.

Posten gjorde vår socken synlig

Westervåla - en kortlivad station

I sin moderniseringsiver gav sig myndigheterna på 1870-talet in i ett projekt som inte blev så lyckat. En modern term vore att tala om ”bubbla”. Postverket hade fått för sig att sedan folkskolan blev obligatorisk, så borde den nya skrivkunnigheten innebära stor efterfrågan på att skicka post, inom riket och till emigrerade släktingar. Därför slog man på stort och öppnade en mängd postkontor över hela landet. På två år, mellan 1873 och 1875, mångdubblades antalet poststationer i Sverige från 383 till 1648. Westervåla kom att bli en av dem.

Av allt att döma uppläts prästgården för hanteringen och som föreståndare utsågs kronofogde Tor Eduard Fernqvist, bosatt i Ängelsberg, dit han kommit som ungarl från Sala 1871. Kyrkostämmoprotokollet från januari 1874 beskriver uppdraget tydligt:

”... beslöts att socknens postväska från och med 1 april skulle tagas över poststationen Engelsberg samt posten däriifrån hämtas till W. Wåhla prästgård med gångbud varje måndag och torsdag mot ett pris av 18 riksdaler riksmünt per år”. Fernqvist kan mycket väl ha utsett någon att sköta verksamheten, kanske klockaren, det återstår att reda ut.

Vad vi vet är dock att Westervåla som postal enhet blev kortlivad och därmed också är tämligen svår att hitta stämpelavtryck från.

Ett intressant samlarobjekt har bevarats; ett helt brev från just kronofogde Fernqvist skickat till Gävle och vederbörligen transitstämplat i Norberg i slutet av april 1874. Innehållet är en vädjan till trafikchefen för Krylbo-Norberg järnvägsaktiebolag (KNJ) Carl Johan Hyckert om bidrag till avlöning av två polis Konstaplar eftersom ”löst folk” berusade betar sig illa offentligt i Norbergsby. Folk som kronofogden utgår från råkar vara på orten för att jobba på järnvägen. KNJ:s konkurrent, som trafikerar sträckan mellan Norberg och Ängelsberg har redan lovat bistå. Brevet återges här något förkortat.

Ovanliga stämplat

Här visas ett par stämplat, men hembygdsföreningen har bilder av de flesta kända avtrycken, ett dussintal.

Det skulle bara dröja ett par år innan järnvägen söderifrån till Ängelsberg skulle komma att invigas och då ansåg postverket att servicen skulle förläggas till stationsområdet.

Westervåla drogs in. Men det fanns ytterligare skäl. Bland de nyinrättade poststationerna i riket hade många gått riktigt dåligt. Folk kom inte med brev och få försändelser anlände. Det visade sig att kalkylen inte stämde. Folk brydde sig inte om att skriva och skicka brev. Bland annat var portot alldeles för högt. Fyra skilling banco, lika med 12 öre, var på sin tid (1855) en rejäl andel av en daglönares inkomst. Ännu på 1870-talet var 12 öre inget lockande pris för enkelt folk att höra av sig brevledes. Det skulle dröja till 1885 innan portot sänktes till 10 öre men då hade 70-talsbubblan redan inträffat.

Westervåla fanns som poststation från 1 jan 1874 till den 15 september 1876, endast 33 månader. Att stämpeln blev kortlivad gör att den uppmärksammas av samlare.

Den som samlar frimärken och posthistoria med lokal anknytning kallas numera för hembygdsfilatelist. I den forskningen framgår att tidigast kända avtryck från Westervåla är från 13 april 1874 och senast kända är från 15 augusti 1876.

Norberg och Engelsberg den 27/4 74.

Herr Trafikchef!

Vid kommunalstämma förliden Söndag uti Norberg då fråga förevar, huruvida Norbergs kommun vore villig att aflöna två polis Konstaplar i och för ordningens upprättande bland den många lösa befolkning, som på senare tider uppstått inom Norbergs socken och som esomoftast samlas uti Norbergsby och derstädes tillställer våldsamma uppträden, beslöt stämman, som väl (...) nödvändigheter af den ifrågasatta polisförstärkningen, men som tillika hade den åsigt att de jernvägsbolag och grufegare, vilka hade lösa arbetare anställda vid sina arbeten, äfvensom brännvins- och ölförsäljning inom Norbergsby i främsta rummet borde drabbas af den härför belöpande kostnad, at förfrågan skulle göras hos nyssnämnda bolag och enskilda personer, huruvida samt med huru stort belopp de äro sinnade att uti aflöning för polisstyrkans ökande i Norberg deltaga (...). I anledning häraf och efter serskild anmodan af Norbergs kommunalstämma vänder jag mig till herr Trafikchefen med förfrågan, om det belopp Norbergs - Krylbo Jernvägsaktiebolag kan vara benäget att till bidrag åt polis aflöning i Norbergs by teckna, (...). Upplysningsvis vill jag nämna att bolaget för Norbergs - Engelsbergs nya jernväg komma att teckna (...) samt att inga andra bolag eller enskilda personer, hvilka hafva löst folk i sitt arbete, undandragit sig och uti förenande form bidraga.

*I förhoppning et gynnsamt svar höra har jag äran teckna Herr Trafikchefens ödmjukaste tjänare
T E Fernqvist Kronofogde*

Posten gjorde vår socken synlig

Några ytterliga frimärken stämpade i Westervåla är kända, ävensom ytterligare ett brev. Det är sänt till Westerås med noteringen *Tjbrf* för att det är ett tjänstebrev, vilket också tjänstefrimärket visar.

Av kända Westervåla-stämplat slagna under de 33 månaderna sitter hälften på 12-öres tjänstefrimärken och övriga på 12 öre "ringtyp", som var utgåvan för privatbruk. Fernqvists brev är det enda kända bevarade brevet med ringtyp, men innehållet är onekligen av tjänstekaraktär. Inga brev av privatkaraktär finns bevarade med Westervåla-stämpel.

Livlig posthantering i Ängelsberg

Så långt Westervåla som egen poststation. Sedan järnvägen från Stockholm kommit på plats centerades all posthantering inom Västervåla socken till Ängelsberg. Och därifrån finns desto mer material bevarat. Stämpeln med texten Engelsberg var lite finare utformad. Inte enkla *grotesk*-tecken som i Våla-stämpeln utan konstfärdigt utförda tecken i *antikva*-stil. Den kom också att användas betydligt längre än Vålas. Enligt hembygdsfilatelisternas "Stämpeldatabas" som finns på nätet var

Ett par märken i valören 30 öre i brun färg är kända och ger lite tankegodt för hembygdsforskaren. 30 öre var portot för brev i första viktclassen till utlandet, exempelvis Förenta staterna. Frimärkena är avblötta och någon försändelse är

alltså inte bevarad. Datumen är 19 april 1874 och 10 februari 1876.

På tidigt 1870-tal hade endast två personer utvandrat till Amerika från Västervåla. År 1869 hade skeppare Anders Peter Bergström med hustru Charlotta Ålund flyttat till Illinois. Anders Peter kom från Ödeby i Örebro län och Charlotta från Åvestbo. De var som nygifta inflyttade till Västervåla 1865 och bodde i Sörby och på Västanbergs ägor. De fick två söner men ingen av dessa överlevde det första året. I utflyttningsboken står angivet att de var de första avflyttade från församlingen till Norra Amerika. Kanske var det någon bekant eller släkting till dem som skickat breven?

Engelsberg fick en egen stämpel i antikva-stil år 1869. Från tidigaste användningstid är den mycket ovanlig.

och transaktioner förmedlades av posten i Ängelsberg som från år 1900 fick sin plats i det nybyggda stationshuset. Om det är gles med bevarade skriven meddelanden fram till 1890-talet så finns desto mer bevarat därefter.

Ängelsberg som semester- och vistelseort genererade mycket post, särskilt vykort. Det fanns flera förlag som erbjöd hela serier av motiv. Mycket av det som skrevs rör kanske inte individer som levt sina liv här på orten, men har man tillgång till att bläddra bland vykort skickade härifrån så kan man inte undgå att beröras av hur det var "på den tiden".

För den hembygdsintresserade är just skickad och mottagen post en utomordentlig källa till att skänka ljus över förhållanden och sammanhang i svunna tider. Och så kan man ju stöta på en och annan raritet. Det kan nämnas att "70-talsbubblan" förstås drabbade många andra mindre orter på landsbygden. Grannsocknens stämpel "Karbenning", var exempelvis ännu mer kortlivad och är därmed ännu svårare att få tag i.

Men kronofogden Fernqvist, hur gick det för honom? Han hade kommit som 25-åring till Ängelsberg och gifte sig efter något år. Paret fick fyra barn och familjen flyttade till Norberg 1878.

Källor:

Lindgren: *Posthistorisk skrift 321 & 322 (1997)*
 Facit *Postal katalog ortstämplat mm*
 Giselher Naglitsch, *expert hembygdsfilateli*
 Jan-Ove Brandt, *landskapsansvarig (Västmanland)*
 inom *Riksföreningen för Hembygdsfilateli*
 Kyrkboksforskning via Lisbeth Jonsson
 Hembygdsfilatelisternas *Stämpeldatabas*: <http://sdb.jkppf.se>

I kommande nummer:

- Från Ängelsberg till Skattkammaren
- Bazaren var den tidens speed dating
- När Ängelsberg hölls hemligt gentemot främmande makt
- Arne Engströms enpetare, och
- har Beth Söderkvists gummimakuleringar hunnit bli rariteter?

Text och bilder: Johan Ahlén

Lillstugan invigs vid hembygdsgården

Ovan till vänster Lillstugan, som invigs i sommar. Den har flyttats och byggts upp på hembygdsgården de senaste två åren och är tänkt att vara till särskilt för barn. Nedanför ett foto från den tidigare platsen, där den varit en smedja. Den stod vid Erikslund, ett ställe på höger hand vid viadukten strax efter Ombenning på vägen mot Fagersta. Ovan ses hela gården med smedjan till höger. I samband med utbyggnaden av den nya mötesplatsen för tågen vid Ombenning, kom alla dessa byggnader att rivas eller flyttas. Svartvita foton: okända årtal och fotograf.

Kopparslagare Engströms smedja

När Lillstugan stod vid Erikslund var den till att börja med en smedja. Kopparslagare Johan Engström använde den från slutet av 1800-talet. Han bodde i Erikslund fram till 1935. Hustrun Maria var under tidigt 1900-tal anhaltsföreståndare, vilket innebar att hon tog hand om posten som kom till Ombenning med tåg.

"Eddan" - en legendar inom radiostyrd bilsport

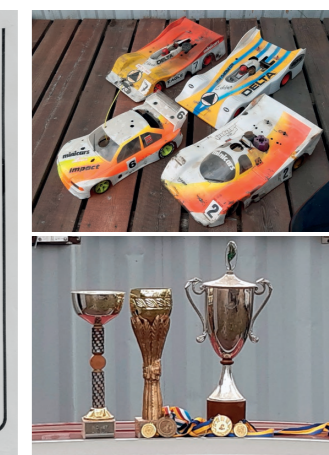
Från mitten av 1950-talet och fram till sin bortgång 2017 bodde Jan "Eddan" Edvallius i Erikslund. Han tog över efter sina farföräldrar Sven Erik och Rut Eriksson. Hans stora intresse var radiostyrd bilsport och han var mycket välkänd inom sporten.

Eddan byggde själv sina bilar. Till att börja med var de ganska små, i modell 1/10 av en riktig bil. Så småningom gick han över till det större formatet 1/5 och han är känd för att ha introducerat tävlingsklassen *Large Scale* i Sverige.

Eddan porträtterades under 1970-talet i en tidskrift som sponsrade honom. Det framgår att han investerade närmare 100 000 kronor per år på sin sport och deltog i tävlingar på kontinenten tre-fyra gånger per år. Det talas om publiksiffror på 5000 personer vid tävlingarna och om stora prissummor. Vid en kontakt med Kai Koivuranta, den nuvarande ordföranden i sektionen Radiostyrda bilar inom Svenska Bilsportförbundet, visar det sig att Eddan fortfarande är ett välkänt namn. Vad "Eddan Cup 1976-1987" (bilden till höger) var för något har jag dock inte lyckats få svar på.

Jan Brusling tog hand om Eddans kvarlåtenskap. Här med en av de större tävlingsbilarna. Nedan till höger: några mindre bilar och ett urval av ett stort antal priser, många från internationella tävlingar.

Kyrkbåten åter till sjöss

Efter två år i ofrivillig Coronakarantän på land kom kyrkbåten Djupnäs II i sjön i strålände väder söndagen den 22 maj. Ett gäng frivilliga fick med gemensamma krafter båten i sjön. Hon flöt och tog inte in så mycket vatten som befarat efter den långa tiden i torka på land.

Nu hoppas vi att fler skall vilja prova på att ro kyrkbåten. Visst borde vi kunna få hop både ett herr- och ett damroddarlag i sommar?

Intresserad av att prova på att ro Djupnäs II? Kontakta båtgruppens sammankallande, Staffan Söderholtz på telefon 0763-27 49 10, eller via epost:

staffan.soderholtz@gmail.com

Det här är bara för att prova på och se om man tycker det är kul. Ingen tävling, inga åtaganden. När tillräckligt många har flaggat intresse så samlar Staffan ihop dem till provrodd.

Djupnäs II byggdes år 2009 och är en kopia av en kyrkbåt som fanns i Djupnäs. Den ägs och förvaltas gemensamt av hembygdsföreningen och Engelsbergsbygdens intresseförening.

Den ursprungliga båten byggdes på Sollerön i Siljan 1858. Den skänktes till Vallby friluftsmuseum i Västerås på 1920-talet. Där står den i ett gammalt båthus och man ser dessvärre inte mycket av den.

I år ska även traditionen med kyrkrodd återupplivas, efter uppehållet orsakat av pandemin. Västanfors-Västervåla församling bjuder in till en friluftsgudstjänst i Djupnäs kl. 11.00 den 7 augusti. Avfärd från Ängelsberg ca kl. 9.30.

Överfarten tar omkring en timme, beroende på vindförhållandena. Det finns plats för tolv roddare och sex passagerare.